

Nr 54.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående obligatorisk försäkring av mindre nötkreatursbesättningar.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 168 av herr *Näslund* och II: 254 av herrar *Svensson* i Ljungskile och *Johnsson* i Kastanjegården, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning och eventuellt därpå grundat förslag om obligatorisk försäkring av mindre nötkreatursbesättningar».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för detta yrkande hänvisas till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande i ärendet av lantbruksstyrelsen, varjämte utskottet berett Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk tillfälle att avgiva yttrande över motionerna.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande inledningsvis lämnat en redogörelse över de för nötkreatur vanligast förekommande försäkringsformerna, för vilka statsbidrag icke utgår, och därvid anför följande:

Vid *fullständig försäkring*, som kan vara enskild eller kollektiv, lämnas ersättning intill fulla försäkringsbeloppet för sådana försäkrade djur, som dött eller dödats i följd av skada eller sjukdom. Försäkringen gäller även vid dödsfall, som orsakats av vaccination mot smittsam kastning eller sommarsjuka (piroplasmos), men däremot icke för dödsfall, som orsakats av tuberkulos eller följder därav. I vissa fall kompletteras denna form av försäkring även med s. k. veterinärvårdsförsäkring.

Masskadeförsäkring, som omfattar samtliga till respektive besättningar hörande djur i en ålder av två månader och däröver, träder i kraft efter en karenstid av tio dagar. Vid sådan försäkring lämnas ersättning intill fulla försäkringsbeloppet

a) för djur, som dött eller enligt veterinärintyg dödats på grund av lidande orsakat av självstående trumsjuka, elakartad kataralfeber, kalvningslamhet, sommarsjuka (piroplasmos), boskapspest, elakartad lungsjuka, smittsam mul- och klövsjuka, mjältbrand, mjältbrandsemfysem, malignt ödem eller vattuskräck;

b) för djur, som dött på grund av vaccination mot smittsam kastning eller sommarsjuka (piroplasmos); samt

c) för djur, som på grund av följdssjukdom, orsakad av mul- och klövsjuka, blivit odugligt till arbete eller produktion och därför enligt veterinärs intyg dödats; dock utgår ersättning i sådana fall allenast om följdssjukdomen inträffat senast två månader efter den dag besättningen i fråga blivit friförklarad i avseende på förekomsten av mul- och klövsjuka.

Vissa enskilda företag meddela därjämte specialförsäkringar för avelstjur-
rar (fullständig försäkring omfattande jämväl försäkring mot impotens), för
smittsamma nötkreatursjukdomar (djur- och mjölkrisik), för mältbrand, för
trumsjuka och för olycksfall m. m.

Styrelsen har vidare erinrat, att vid sidan av angivna försäkringsformer
meddelas sedan år 1927 försäkring med bidrag av statsmedel mot smittsam-
ma husdjurssjukdomar, vilken försäkring omhänderhaves av vissa av Kungl.
Maj:t därtill förordnade företag.

Därefter har lantbruksstyrelsen uttalat följande:

Enligt motionärernas mening torde en allmän frivillig försäkring av mind-
re nötkreatursbesättningar icke kunna uppnås inom överskådlig tid. Till be-
lysande av huru härmed förhåller sig må till en början erinras därom, att
antalet försäkrade nötkreatur under åren 1900—1919 ökades från 112 388
till 567 729 motsvarande respektive 4,4 och 22,3 procent av hela antalet nöt-
kreatur i riket. Utvecklingen under därpå följande år illustreras av efterföl-
jande sammanställning, som utvisar antalet på olika sätt försäkrade nötkrea-
tur under åren 1927—1945.

Nötkreatursförsäkringens utveckling åren 1927—1945.

År	Hela antalet nötkreatur i 1 000-tal	Fullständig försäkring inklusive avelstjurs- försäkring		Masskadeförsäkring och annan icke statsunder- stödd försäkring		Smittförsäkring med bidrag av statsmedel	
		[antal ¹	i % av samtliga	antal ²	i % av samtliga	antal	i % av samtliga
1927	2 899	233 050	11.1	270 065	9.3	148 778	5.1
1932	2 920	291 300	10.0	136 937	4.7	147 014	5.0
1937	2 986	265 297	8.9	133 035	4.5	102 165	3.4
1939	2 989	270 195	9.0	160 445	5.4	979 394	32.8
1941	2 757	254 945	9.2	137 560	5.7	918 463	33.3
1943	2 790	274 287	9.8	184 205	6.6	748 010	26.8
1944	2 859	296 089	10.4	193 756	6.8	674 244	23.6
1945	2 843	319 329	11.2	207 544	7.3	623 874	21.9

Av sammanställningen framgår, att den ökning av antalet fullständigt för-
säkrade och masskadeförsäkrade djur, som förut påvisats, efter ett kortare
avbrott med tillbakagång åren 1932—1937 sedermera fortsatt intill perio-
dens utgång. Nämda avbrott hade till synes sin främsta orsak i jordbrukets
vid sagda tidpunkt försämrade ekonomiska läge, men torde i viss mån kun-
na tillskrivas jämväl det förhållandet att djurinnehavarna från och med år
1927 fingo möjlighet att nedbringa de ekonomiska konsekvenserna av skade-
risken genom försäkring med bidrag av statsmedel mot smittsamma hus-
djurssjukdomar.

I detta sammanhang må även erinras därom, att innehavarna av mindre
jordbruk av ekonomiska skäl i regel icke kunna ikläda sig lika stor själv-
risk som innehavare av stora jordbruk. Den fullständiga försäkringen med
dess jämförelsevis ringa självrisk är därför vanligast förekommande vid
mindre jordbruk, medan masskadeförsäkring, som har en motsatt karaktär,
är förhärskande vid stora jordbruk. Med hänsyn härtill torde man med led-

¹ Häri ingå samtliga av mindre lokala bolag försäkrade nötkreatur, vilka förutsättas vara
fullständigt försäkrade.

² De omkring 140 000 nötkreatur, vilka under ifrågakvarande år varit försäkrade mot enbart
mjölkbrand, äro häri icke inräknade.

ning av den föregående sammanställningen även kunna draga den slutsatsen, att försäkringsfrekvensen ökats något om än obetydligt snabbare vid små än vid stora jordbruk.

Denna ökning har emellertid enligt styrelsens mening icke fortgått i det tempo, som vore önskvärt med hänsyn till det mindre jordbrukets nuvarande behov av försäkringsskydd på ifrågavarande område. Orsaken härtill står till synes i samband därmed, att skillnaden mellan nötkreaturens slakt- och livvärde först under senare år nått en sådan storleksgrad att ifrågavarande behov blivit mera framträdande. Av föreliggande uppgifter framgå också, att försäkringsfrekvensen sedan några år tillbaka ökar i något snabbare tempo än förut.

Växlingarna härutinnan äro emellertid betydande inom skilda områden. Antalet år 1945 fullständigt försäkrade nötkreatur var sålunda relativt taget betydligt större i Västerbottens än i Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län, ehuru jordbruket inom de sålunda jämförda länen har en mycket likartad struktur. Av följande tabell framgår vidare, att försäkringsfrekvensen inom Västerbottens län under åren 1942—1946 mer än trefaldigats. Det är först under senare år som den påvisade skillnaden i försäkringsfrekvensen inom skilda områden blivit mera framträdande. Orsaken härtill torde stå i samband med att försäkringsbolagen av förut angivet skäl först under senare år funnit anledning att i större utsträckning intressera sig för försäkring av nötkreatur och därför ännu icke varit i stånd att inom alla områden genomföra den förändring i avseende å bland annat ombudskårens sammansättning, som torde vara behövlig för att kunna bedriva en effektiv upplysnings- och propagandaverksamhet på området.

*Antalet fullständigt försäkrade nötkreatur inom Västerbottens län
åren 1942—1946.*

	Antal	I % av samtliga
1942	11 000	10
1943	16 000	13
1944	25 000	20
1945	38 000	29
1946 (uppskattat)	45 000	35

Av det anförda torde framgå, att jämförelsevis goda förutsättningar föreligga för att den frivilliga försäkringen av nötkreatur vid mindre jordbruk inom överskådlig tid skall få allmän utbredning i riket. Härför talar även det förhållandet att detta önskemål redan blivit på frivillig väg förverkligat i fråga om andra värden, där behov av försäkringsskydd föreligger, såsom fallet är exempelvis i fråga om jordbrukets byggnadsvärden.

Sveriges lantbruksförbund har med ledning av tillgängliga uppgifter beräknat, att i genomsnitt för landet mellan 20 och 30 procent av de nötkreatur, som tillhörde besättningar med 1—3 kor, vore fullständigt försäkrade. Förbundet har uttalat, att det torde finnas anledning räkna med att den utveckling mot högre försäkringsfrekvens, som ägt rum, komme att fortsätta och medföra, att en allt större procent av de små besättningarna bleve försäkrad.

Ur principiella synpunkter har ett statsingripande på detta område i form av tvångsvis försäkring av mindre nötkreatursbesättningar synts förbundet

ägnat att ingiva allvarliga betänkligheter. I den mån det befunnes önskvärt att särskilt beakta småbrukets intressen, har det synts förbundet riktigare, att småbrukets allmänna ekonomiska villkor förbättrades och att dess innehavare lämnades frihet att själva bedöma, vilka behov som med den sålunda erhållna merinkomsten i första hand borde tillgodoses.

Jämväl *Riksförbundet landsbyggdens folk* har ställt sig avvisande till de av motionärerna framförda förslagen och anfört i huvudsak följande:

Av motionerna framgår icke med full klarhet huruvida motionärerna anse att staten skall svara för alla kostnader beträffande den ifrågasatta försäkringen eller om djurägarna inom den angivna kategorien skola förpliktas att i viss utsträckning eller helt och hållet erlägga försäkringspremier. Ordalagen i motionerna tyda närmast på att staten skall svara för kostnaderna, och något annat system kan väl knappast tvångsvis genomföras på förevarande område.

Under senare år ha jordbrukarna i allt större utsträckning funnit med sina intressen förenligt att försäkra sina djurbesättningar. Denna tendens torde vara särskilt framträdande hos djurägare med mindre besättningar. Utvecklingen synes lycklig, och enligt förbundets åsikt böra eventuella åtgärder på området inriktas på att påskynda densamma. En intensifiering av upplysningsverksamheten till förmån för den frivilliga försäkringen av djurbesättningar skulle därför hälsas med tillfredsställelse. Förbundet kan däremot icke finna det lämpligt att nu rasera vad som byggt upp och även på detta område lita till staten. Skulle det av motionärerna föreslagna systemet genomföras, vore det att befara att vederbörande icke alltid skulle komma att lägga ned samma omsorg och omvårdnad om sina djur som tidigare.

De jordbruk motionärerna åsyfta äro sådana, som i årets jordbruksproposition hänförs till kategorien övergångsjordbruk. Enligt förbundets åsikt böra innehavarna av dylika jordbruk erhålla bättre ekonomiska villkor enligt de riktlinjer, som föreslagits i propositionen. Det synes icke nu lämpligt att införa nya stödformer. Motionärernas förslag torde i realiteten innebära att en önskvärd rationalisering försvåras, då den föreslagna stödformen skulle kunna minska intresset för en utvidgning och därmed en utökning av djurbesättningen.

Utskottet. Syftet med ifrågavarande motioner, nämligen genomförandet av en obligatorisk verkande kreatursförsäkring för innehavare av mindre nötkreatursbesättningar, finner utskottet behjärtansvärt. Såsom lantbruksstyrelsen i sitt i ärendet avgivna utlåtande anfört, torde emellertid jämförelsevis goda försättningar föreligga för att den frivilliga försäkringen av nötkreatur vid mindre jordbruk inom rimlig tid skall erhålla en allmän utbredning inom landet, i likhet med vad redan skett i fråga om brandförsäkring. Enligt utskottets förmenande synas därför möjligheterna att genom en intensifierad upplysnings- och propagandaverksamhet söka påskynda denna utveckling böra undersökas, innan åtgärder övervägas i syfte att tillskapa en obligatorisk kreatursförsäkring på sätt av motionärerna skisserats. En dylik upplysningsverksamhet torde böra ankomma på de olika jordbrukarorganisationerna ävensom de på området verksamma försäkringsinrättningarna.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I: 168 och II: 254 icke må
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 juni 1947.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson och
Nils Olsson, friherre Beck-Friis, herrar Svedberg, Hagman, Henry Johansson
och Sundelin; samt

från andra kammaren: herrar Mäler, Larsson i Karlstad, Pettersson i
Rosta, Jacobson i Vilhelmina, Andersson i Hyssna och Jonsson i Järvsand
samt fru Eriksson.
